4. Smith I., Baruch Y. The Legal Aspects of Teleworking. *Human Resource Management Journal*. 2002. Vol. 12(3). P. 61-75. URL: https://doi.org/10.1111/j.1748-8583.2002.tb00071.x

5. Кодекс законів про працю України : Закон від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text

6. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text

7. Іншин М. І. Види та зміст переваг дистанційної зайнятості працівників в Україні. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття*. Харків, 2020. URL: https://pp-ss.pro/wp-content/uploads/2020/06/%D0%86%D0%BD%D1%88%D0%B8%D0%BD%20%D0%9C.%20%D0%86..pdf

8. Деякі питання організації роботи працівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки на період воєнного стану : постанова Каб. Міністрів від 26 квітня 2022 № 481. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-organizaciyi-roboti-pracivnikiv-subyektiv-gospodaryuvannya-derzhavnogo-sektoru-ekonomiki-na-period-voyennogo-stanu-481

9. Про відпустки : Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 2. Ст. 4.

10. Про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» : Закон України від 22.05.2022 № 2263-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2263-IX#Text

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин : Закон України від 01.07.2022 № 2352-IX. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1389428

12. Безробіття під час війни: нові правила для бізнесу та незайнятих. URL: https://eba.com.ua/bezrobittya-pid-chas-vijny-novi-pravyla-dlya-biznesu-ta-nezajnyatyh/

13. Ярошенко О. М., Вапнярчук Н. М. Забезпечення безпечних умов праці для вчених в умовах сьогодення. *Господарська діяльність в особливий правовий період*: зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. (Велико-Тирново, 30 берез. 2022 р Вид-во: ACCESS PRESS, 2022. URL: https://ndipzir.org.ua/gospodarska-diyalnist-v-osoblivij-pravovij-period

УДК 343.221.5

Кітов О. В.

суддя Подільського
районного суду міста Київ

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ОСОБОЮ, ЯКА ВОЛОДІЄ НЕЮ НА ЗАКОННИХ ПІДСТАВАХ

У статті з'ясовано, якими видами зброї можуть володіти громадяни. Наголошено на дискусійності тлумачення поняття «застосування зброї», та висловлено власну думку

з приводу цього. Запропоновано кримінальну відповідальність за застосування зброї розглядати за суб'єктами її застосування, а саме: 1) особи право на володіння та застосування зброї яких регулюється загальним законодавством (наприклад, громадяни, які застосовують зброю з метою самооборони; громадяни, які застосовують мисливську зброю з метою полювання; спортсмени, вид спорту яких передбачає застосування спортивної зброї); 2) особи, право на володіння, а також підстави та умови застосування зброї яких визначається спеціальним законодавством (наприклад, військовослужбовці, працівники правоохоронних органів, та інші працівники органів державної влади яким спеціальним законодавством надано право володіти зброєю в силу наданих їм службових повноважень).

Ключові слова: *застосування, зброя, мисливська зброя, вогнепальна зброя, кримінальна відповідальність*

The article clarifies what types of weapons citizens can own. The debatable nature of the interpretation of the concept of "use of weapons" is emphasized, and one's own opinion on this is expressed. It is proposed to consider criminal liability for the use of weapons by the subjects of their use, namely: 1) persons whose right to own and use weapons is regulated by general legislation (for example, citizens who use weapons for the purpose of self-defense; citizens who use hunting weapons for the purpose of hunting; athletes whose sport involves the use of sports weapons); 2) persons whose right to possess, as well as the grounds and conditions for the use of weapons are determined by special legislation (for example, military personnel, law enforcement officers, and other employees of state authorities who are granted the right to possess weapons by special legislation by virtue of their official powers).

Key words: *application, weapons, hunting weapons, firearms, criminal liability*

Постановка проблеми.В Україні на сьогоднішній день ще не прийнято закону, який би врегулював питання щодоволодіння зброєю громадянами. Це питання є найгострішим та дискусійним як серед звичайних громадян, так й серед представників органів державної влади. З однієї сторони, в умовах сьогодення, коли країна знаходиться у стані війни, важливим є підвищення рівня безпеки громадян, в тому числі й рівня їх самозахисту, а з іншої - постає питання чи є виправдана необхідність надання фізичній особі права на володіння вогнепальною зброєю для здійснення нею збройного самозахисту, адже надання такого права може призвести до жахливих наслідків, наприклад, до збільшення протиправного застосування зброї та підвищення рівня злочинності.

Дискусійність цього питання полягає у: 1) неоднозначностіпідходів щодо доцільності прийняття закону, який би врегулював питання легалізації вогнепальної зброї; 2) дискусійності назви та змісту відповідного законодавчого акту. Так, було розроблено чотири законопроєкти, жоден з яких на сьогоднішній день неприйнятий. Зокрема «Про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї» № 4335 від 06.11.2020, чи з такою назвою - «Про цивільну зброю та боєприпаси» № 4335-1 від 24.11.2020. Наразі очікує розгляду Верховною Радою України Проєкт Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю» № 5708 від 25.06.2021 [1], також альтернативним законопроєктом, який одержаний Верховною Радою є Проєкт Закону України «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» від 12.07.2021 р. № 5708-1 [2]. Як бачимо, законодавець неодноразово намагався прийняти закон, який би регулював питання щодо володіння,

носіння, застосування цивільної вогнепальної зброї, а також інші суспільні відносини, що безпосередньо з цим пов'язані, але це питання, так і залишилось невирішеним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питаннящодо застосування зброї були предметом дослідження: М.І. Бажанова, В.К. Грищука, Т.А. Денисової, О.М. Костенка, Л.Л. Круглікова, В.М. Кудрявцева, М.І. Мельника, П.П. Михайленка, В.О. Навроцького, А.В. Наумова, М.І. Панова, Ю.А. Пономаренка, В.В. Сташиса, М.І. Хавронюка, В.Я. Тація, В.М. Хомича, В.І. Шакуна, М.Д. Шаргородського та інших.

Невирішені раніше проблеми.Сьогодні недослідженим є питання щодо визначення конкретного змісту застосування зброї, а також особливої уваги потребує питання притягнення до відповідальності особи за застосування зброї, якою вона володіє на законних підставах.Відповідно **метою даної статті** є з'ясування змісту поняття «застосування зброї» та дослідження кримінальної відповідальності осіб за застосування зброї, якою вони володіють відповідно до чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу.Перш за все, слід зауважити, що чинним законодавством України передбачено лише окремий перелік зброї, якою можутьволодіти цивільні громадяни на законних підставах. Цей перелік визначений Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» [3] (зі змінами та доповненнями). Так, згідно з п. 12.1 Інструкції до таких видів зброї належить: 1) мисливська гладкоствольна зброя та основні частини до неї; 2) мисливська нарізна зброя та основні частини до неї; 3) холодна, охолощена та пневматична зброя та основні частин до неї [4]. Як бачимо цей перелік є вичерпним і використання зброї, яка не передбачена цим переліком є порушенням чинного законодавства, а особа, яка володіє такою зброєю притягується до кримінальної відповідальності за ст. 263 Кримінального кодексу України (Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами). Водночас, необхідно зазначити Постанову Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» від 17.06.1992 № 2471-XII, яка передбачає перелік видів майна, що не може перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав на території України, одним з яких є зброя, боєприпаси (крім мисливської і пневматичної зброї, і боєприпасів до неї, а також спортивної зброї і боєприпасів до неї, що придбаваються громадськими об'єднаннями з дозволу органів внутрішніх справ), бойова і спеціальна військова техніка,ракетно-космічні комплекси [5].Тим самим ми визначились із видами зброї, якою можуть володіти цивільні громадяни на законних підставах, тобто у відповідності та у спосіб визначений чинним законодавством.

В Україні діє дозвільна система щодо зброї. Тобто особа, вважатиметься такою, яка на законних підставах володіє зброєю, у випадку отримання нею необхідного дозволу. Це питання регулюється постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему» [6], де передбачені загальні положення у яких визначається поняття дозвільної системи, перелік предметів, матеріалів та інше, на яких поширюється дозвільна система; а також Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622 [7].

Важливо зазначити, що дозвільна система поширюється не тільки на цивільних громадян, але й військовослужбовців, поліцейських та інших посадових осіб, діяльність яких регулюється спеціальним законодавством. Згідно з п. 11 постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про дозвільну систему» від 12 жовтня 1992 р. № 576 (зі змінами та доповненнями): «порядок придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система, у Збройних Силах, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, Національній поліції, Експертній службі МВС та вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС, Державному управлінні справами, Національному антикорупційному бюро, Державному бюро розслідувань, Держспецзв'язку, Службі судової охорони, Бюро економічної безпеки, а також у митній службі визначається законами, актами Кабінету Міністрів України та іншими нормативно-правовими актами, у тому числі Міноборони, МВС, інших центральних органів виконавчої влади, які мають у своєму підпорядкуванні військові формування Адміністрації Держспецзв'язку, Національного антикорупційного бюро, ДСА, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки і Держмитслужби» [8].Тобто правом на володіння зброєю наділені посадові особи, до яких віднесено військовослужбовців Міноборони, Національної гвардії, Держкомкордону, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, підрозділів охорони Держспецтрансслужби, Управління державної охорони, поліцейських та особи рядового і начальницького складу [9], а також військовослужбовці, яким встановлена відзнака «Іменна вогнепальна зброя» відповідно до Закону України «Про державні нагороди України» від 16.03.2000 № 1549-III;працівники судів і правоохоронних органів, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

Таким чином, проаналізувавши чинне законодавство України у досліджуваній проблематиці, необхідно виділити такі категорії осіб, яким надано право володіти зброєю та передбачених законодавством випадках її застосовувати: 1) особи право на володіння та застосування зброї яких регулюється загальним законодавством (наприклад, громадяни, які застосовують зброю з метою самооборони; громадяни, які застосовують мисливську зброю з метою полювання; спортсмени, вид спорту яких передбачає застосування спортивної зброї); 2) особи, право на володіння, а також підстави та умови застосування зброї яких визначається спеціальним законодавством (наприклад, військовослужбовці, працівники правоохоронних органів, та інші працівники органів державної влади яким спеціальним законодавством надано право володіти зброєю в силу наданих їм службових повноважень).

Виходячи з вищезазначеної класифікації осіб, яким надано право володіти зброєю, варто зазначити, що на визначення особливостей застосування зброї та визнання такого застосування законним чи незаконним, безпосередньо впливає правовий статус особи, яка застосовує відповідний вид зброї. Це пояснюється тим, що підстави та умови застосування зброї для кожної з вищенаведених категорій осіб є різними в силу диференціації правового регулювання такого застосування. Тому для кожної з категорій осіб встановлюються певні межі застосування зброї, вихід за яких тягне за собою притягнення їх до кримінальної відповідальності.

Окремо відмітимо, що для правильного застосування кримінального законодавства та здійснення правильної кваліфікації діянь, які пов’язані із застосуванням особою зброї, важливим є визначення змісту такого поняття як «застосування зброї» та правильне його

тлумачення. Адже серед науковців немає одностайної думки з приводу досліджуваного поняття, тому вважаємо, що це питання є нагальним та потребує вирішення. Наприклад, деякі автори ототожнюють поняття застосування зброї з її використанням. А саме, В.І. Осадчий, який визначив застосування як активну поведінку, яка виражається у вживанні та використанні чого-небудь [10, с. 155].Законодавець також вносив пропозиції щодо визначення поняття «застосування зброї» у проєкті Закону України «Про зброю» від 22.08.2008 № 3069, який так і не був прийнятий, у якому«застосування зброї» пропонувалось розуміти у контексті здійснення умисного прицільного пострілу або інший спосіб використання бойових властивостей зброї з метою ураження живої чи іншої цілі, подачі сигналу тощо [11]. Тобто законодавець також намагався частково ототожнити такі категорії як застосування зброї та її використання. Проте, наприклад, у Порядку застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань у районі проведення антитерористичної операції у мирний час, який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2018 р. № 68, застосування зброї та/або бойової техніки визначено як ведення стрільби з особистої зброї військовослужбовцями, штатної зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил, у тому числі здійснення пусків ракет, бомбоскидання або застосування холодної зброї [12]. У цій постанові застосування зброї визначено у вузькому розумінні, безпосередньо як здійснення пострілу, та виключає інші способи її використання. Вважаємо, що вже ж таки використання зброї є ширшим поняттям від її застосування, оскільки одним із способів використання зброї є її застосування. Тому, на нашу думку недоречним ототожнювати ці два поняття.

Також, слід зауважити, що в Проєкті №**5708-1 не визначено поняття застосування зброї, лише міститься стаття 35, де зазначено, що** особи, які мають право володіти та користуватися зброєю мають право застосовувати зброю для необхідної оборони та в разі крайньої необхідності. Особа має право дістати цивільну зброю і привести її у готовність до застосування, якщо вважає, що в обстановці, яка склалася, може виникнути необхідність в її застосуванні [2]. Як бачимо у відповідному Проєкті законодавець виділяє такий етап як готовність до застосування зброї, тобто це щене застосуваннябезпосередньо зброї, а відповідна підготовка до нього, без якої застосування неможливе. Привести зброю у готовність до застосування це оголити зброю, привести її до бойової готовності (вимкнення запобіжника та досилання патрона*до* патронника, якщо вона не заряджена).

Пленум Верховного Суду у своїй Постанові від 26.12.2003 № 15 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень» визначив, що «Застосування зброї передбачає не тільки заподіяннячи спробу заподіяння за її допомогою тілесних ушкоджень або смерті, а й погрозу нею» [13]. Отже, як бачимо існують певні протиріччя щодо розуміння поняття «застосування зброї». А відсутність на законодавчому рівні конкретного визначення цієї категорії, спричиняє неправильне його тлумачення, і як наслідок, неправильне застосування кримінального законодавства та притягнення осіб, які застосовують зброю, що належить їм на законних підставах, до кримінальної відповідальності, а також здійснення кваліфікації такого діяння як застосування зброї. Тому доцільним було б на законодавчому рівні визначити поняття «застосування зброї», що, у свою чергу, сприяло би вирішенню зазначених проблем.

Як нами вже зазначалось вище, що кримінальна відповідальність за незаконне застосування особою зброї, яка володіє нею на законних підставах залежить від

особливостей правового статусу такої особи. Тому доцільним звернутись до норм Кримінального кодексу України та визначити ті склади злочинів за якими можливе притягнення до кримінальної відповідальності окремих категорій осіб, які застосовують зброю, що належить їм на законних підставах. Проте, перш за все, необхідно зазначити, що окрема стаття у Кримінальному кодексі, яка передбачає кримінальну відповідальність за застосування зброї, якою особа володіє на законних підставах - відсутня. Водночас, у загальних випадках, застосування зброї є обтяжуючою обставиною окремих видів складів злочинів, наприклад, ч. 2 с. 146, ч. 4 ст. 296, ч. 3 ст. 332^2, ч. 2 ст. 365, ч. 2 ст. 404, ч. 4 ст. 405, ч. 3 ст. 406 КК України.

Розглянемо питання щодо кримінальної відповідальності цивільних громадян за застосування зброї, яка належить їм на законних підставах. Одним із таких випадків є застосування зброї з метою самооборони, а точніше у разі перевищення меж необхідної оборони. Слід зауважити, що питання самооборони визначено в Конституції України, а саме ч. 2 ст. 27 передбачено, що кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань [14]. Також, відповідно до ч. 2. ст. 36 Кримінального кодексу України: «Кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади [15]. Мається також на увазі необхідна оборона, в тому числі й із застосуванням зброї особою, якій загрожує небезпека. Проте, виникають випадки, коли особа, якій загрожує небезпека перевищує межі необхідної оборони, тобто заподіює шкоду нападникові, яка є неспіврозмірною з загрозою.

Так, відповідно до ч. 3 ст. 36 Кримінального кодексу України перевищенням меж необхідної оборони визнається умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту. Перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 цього Кодексу [15]. Отже, проаналізувавши вищенаведену статтю, слід зауважити, що вона містить вичерпний перелік випадків, коли особа може притягуватись до кримінальної відповідальності за перевищення меж необхідної оборони.

До таких випадків законодавцем віднесено: умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (ст. 118 КК України); умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (ст. 124 КК України) [15].Проте, існують певні виключення щодо меж необхідної оборони. Наприклад, якщо здійснюється напад озброєною особою, чи групою осіб або незаконне насильницьке проникнення до житла чи іншого майна, що належить на праві приватної власності. У таких ситуаціях особа з метою самооборони може та має право застосувати зброю до агресора, і вона не буде притягнена до кримінальної відповідальності. Але є одна умова, а саме, щоб зброя, яка застосовується особою з метою самооборони, належала їй на законних підставах.

Цікавим, наприклад, є досвід США щодо необхідної оборони. Так званий закон «CastleDoctrine», імплементований у законодавстві більшості штатів, реалізується в законодавстві США понад 100 років. Згідно з цим принципом, місце проживання (у деяких штатах - де ви легально проживаєте, і ваш автомобіль) є недоторканним, а в'їзд до місця проживання без дозволу є умисним злочином. CastleDoctrine надає вам законне право

атакувати зловмисника будь-яким доступним способом, включаючи смерть. Цей принцип означає, що дозвільний захід, який спричинив смерть особи, яка незаконно проникла в житло, може бути доведена судом як необхідний захист без необхідності додаткового обґрунтування спричинення смерті [16, с. 6].

Окремої особливої уваги потребує питання кримінальної відповідальності за застосування зброї спеціальними суб'єктами, до яких нами віднесено: військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, та інших працівників органів державної влади яким спеціальним законодавством надано право володіти зброєю в силу належних їм службових повноважень.Відповідно до п. 1 Положення про порядок застосування вогнепальної зброї, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 575: «Посадові особи, яким відповідно до чинного законодавства дозволено володіння вогнепальною зброєю, мають право застосовувати її як крайній захід у таких випадках: 1) для відбиття групового та збройного нападу на зазначену особу, членів її сім'ї або окремих громадян, якщо їхньому життю чи здоров'ю загрожує небезпека; 2) для захисту від злочинних посягань на своє житло та майно; 3) для затримання особи, яка вчинила злочин і намагається втекти або вчинити збройний опір; 4) для відбиття збройного чи групового нападу на приміщення державного і громадського підприємства, установи і організації, об'єкт, що охороняється, або залізничний рухомий склад, де працює або несе службу зазначена посадова особа; 5) для знешкодження тварин, що загрожують життю чи здоров'ю посадової особи, членів її сім'ї або окремих громадян» [6]. Тобто, як бачимо Положенням визначено вичерпний перелік підстав, наявність яких дозволяє посадовій особі застосовувати вогнепальну зброю, у інших випадках, не передбачених чинним законодавством, таке застосування є перевищенням службових повноважень, та тягне за собою кримінальну відповідальність, передбачену статтею 365 Кримінального кодексу України(Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу).

Законність застосування вогнепальної зброї контролюється органами державними органами, які уповноважені на здійснення перевірки щодо наявності достатніх підстав та умов застосування вогнепальної зброї, а саме: необхідність та достатність завданої шкоди у відповідній ситуації, наявність можливості припинення злочину іншим способом та ін..

Відповідно до п. 13 Постанови Пленуму Верховного Суду від 26.12.2003 № 15 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень»: «При вирішенні питання про кваліфікацію дій службової особи за ч. 2 ст. 365 КК за ознакою застосування зброї треба враховувати, що нею визнаються предмети, призначені для ураження живої цілі, і що вона може бути як вогнепальною (у тому числі гладкоствольною), так і холодною. Розглядаючи справи, пов'язані з незаконним застосуванням зброї службовими особами, які мають право володіти нею, суди зобов'язані керуватися нормативними актами, що визначають підстави й порядок її застосування цими особам» [13]. Наприклад, щодо поліцейських, то відповідні питання врегульовані статтями 42, 46 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII [17], які визначають поліцейські заходи примусу, до яких також віднесено застосування вогнепальної зброї, та передбачають порядок та підстави застосування поліцейським вогнепальної зброї; Інструкцією із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, яка затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01.02.2016 № 70 [18], щодо військовослужбовців, то питання застосування зброї регулюються Законом України «Про

Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» від 24.03.1999 № 548-XIV (зі змінами та доповненнями) [19] та Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань у районі проведення антитерористичної операції у мирний час» від 14 лютого 2018 р. № 68 [20]. Підстави й порядок її застосування зброї працівниками прокуратури регулюються наказом Генерального прокурора України «Про затвердження Положення про порядок видачі, зберігання та використання відомчої вогнепальної зброї та боєприпасів до неї в органах прокуратури України» від 3 вересня 2014 року № 2075ц та Положенням про порядок придбання, видачі, обліку, зберігання та застосування вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, спеціальних засобів індивідуального захисту працівниками судів і правоохоронних органів, а також особами, які беруть участь у кримінальному судочинстві, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24 липня 1996 року № 523.

Окремі посадові особи, у разі порушення тих чи інших положень, які регулюють підстави і порядок застосування зброї, притягуються до кримінальної відповідальності за статтями 365 Кримінального кодексу України (Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу); щодо військовослужбовців – ч. 2 ст. 404 КК України (Опірначальникові або примушування його до порушення службових обов'язків із застосуванням зброї), ч. 4 ст. 405 КК України (Погроза або насильство щодо начальника), ч. 3 ст. 406 КК України (Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості), ч. 3 ст. 426^1 КК України (Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень).

Висновок. Отже як підсумок, хочемо зазначити, що особливість кримінальної відповідальності за застосування зброї особою, яка володіє нею на законних підставах полягає в тому, що: 1) специфічність підстав притягнення до відповідальності окремих категорій осіб, наприклад, поліцейських, військовослужбовців; 2) підвищена суспільна небезпека кримінальних правопорушень, оскільки вони вчиняються із застосуванням зброї, що в свою чергу, є обтяжуючою обставиною; 3) підвищена відповідальність окремих категорій осіб (поліцейських, військовослужбовців) та інших посадових осіб, оскільки незаконне застосування ними зброї, у з в'язку зі специфікою їх правового статусу, належить до кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та до військових кримінальних правопорушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Проєкт Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю» № 5708 від 25.06.2021. URL:https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360

2. Проєкт Закону України «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» від 12.07.2021 р. № 5708-1.URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI05695A.html

3. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових

матеріалів: Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text

4. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text

5. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 № 2471-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2471-12#Text

6. Про затвердження Положення про дозвільну систему: постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. N 576. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF#Text

7. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text

8. Про затвердження Положення про дозвільну систему: постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. N 576. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF#Text

9. Про затвердження Положення про порядок застосування вогнепальної зброї: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № **575. URL:** https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-92-%D0%BF#Text

10. Осадчий В.І. Кримінально-правова складова регламентування поліцейських заходів примусу в Законі України «Про Національну поліцію». Юридичний вісник. Повітряне і космічне право, № 4. 2015. С. 154-160

11. Проєкт Закону України «Про зброю» від 22.08.2008 № 3069. URL: https://ips.ligazakon.net/document/JF2D900A?an=3

12. Про затвердження Порядку застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань у районі проведення антитерористичної операції у мирний час: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2018 р. № 68 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68-2018-%D0%BF#Text

13. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: Постанови Пленуму Верховного Суду 26.12.2003 № 15. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03#Text

14. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 141

15. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04. 2021 № 2341-III Відомості Верховної Ради України 2001, № 25-26, ст.131

16. Беззуб І. Необхідна оборона: необхідність оновлення законодавчої бази. Громадська думка про правотворення. 2020. № 14 (199). С. 5-11. URL: http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2020/14.pdf.

17. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради, 2015, № 40-41, ст.379

18. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.02.2016 № 70. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text

19. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: Закон України від 24.03.1999 № 548-XIV. Відомості Верховної Ради України, 1999, № 22-23, ст.194.

20. Про затвердження Порядку застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань у районі проведення антитерористичної операції у мирний час: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2018 р. № 68. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68-2018-%D0%BF#Text

УДК 349. 2

Кривенко Е. Ю.,

аспірант кафедри трудового права
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ – ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні вітчизняний ринок праці програє в конкуренції з європейськими державами, що спричиняє значні міграційні втрати. Одним із пріоритетів покращення існуючої ситуації є впровадження дієвої соціально-економічної мотивації працівників, яка б забезпечувала результати праці з ознаками інноваційності. Мета статті розкрити принципові положення мотивації трудової діяльності працівників, виявити тенденції розвитку та роль в ефективній діяльності підприємств. Акцентовано увагу, що мотивація трудової діяльності працівників займає одне з центральних місць в управлінні персоналом, оскільки від її дієвості залежить спроможність менеджменту підприємства сприяти, заохочувати та закріплювати прагнення працівників до виявлення ініціативи, підприємливості, активної участі в процесі примноження конкурентних переваг бізнесу. Головним завданням керівництва будь-якого підприємства повинно стати створення на ньому ефективного мотиваційного середовища. Цього можна досягти насамперед через забезпечення залежності винагороди працівника від досягнутих ним результатів і кваліфікації, тим самим зацікавити людей у реалізації свого потенціалу. Зроблено висновок, що розроблення дієвого механізму мотивації праці на підприємстві повинно